

Nr 361

Av herr Magnusson i Borås m. fl., om försäljning av statens aktier i LKAB, m. m.

(Likalydande med motion nr 249 i Första kammaren)

Alla politiska partier är eniga om att det i vårt samhälle bör råda inte bara politisk utan även ekonomisk demokrati. Frågan om i vilka former den ekonomiska demokratin främst bör komma till uttryck har under efterkrigstiden varit föremål för ingående diskussioner. Från vårt håll har med växande styrka hävdats att en ökning av medborgarnas medbestämmanderätt i det ekonomiska livet säkrast och effektivast kan nås genom att äganderätten till produktionsmedlen sprides ut på så många människor som möjligt. Denna spridning av äganderätten kan bl. a. åstadkommas genom att medborgarna blir ägare till aktier och till andelar i ekonomiska föreningar. Ett ekonomiskt system där varje medborgare får ta del i förvaltningen av landets samlade förmögenhet skapar en känsla av ansvar och förståelse för produktionens betydelse och produktionens behov. Det suddar ut klassgränserna och ger begreppet ekonomisk demokrati ett reellt innehåll.

Den form av ekonomisk demokrati som vi här förordar innebär inte endast att allt fler människor vinner inflytande på företagens skötsel och erhåller växande andel av förmögenhetsökningen i näringslivet. Den medför också ett ansvar för medborgarna att medverka till tryggandet av kapitalförsörjningen i samhället. Med hänsyn till den långtgående inkomstutjämnningen är det helt enkelt nödvändigt för det ekonomiska framåtskridandet att även uppgiften att sörja för kapitalbildningen fördelas på allt flera händer.

Vi står i dag inför ett allvarligt kapitalförsörjningsproblem. Den snabba tekniska och ekonomiska utvecklingen kräver allt större investeringar. Om vår industri skall kunna hänga med i utvecklingen måste ökat kapital stå till dess förfogande. Det gäller därför nu mer än någonsin tidigare att för alla inkomsttagare understryka vikten av ett regelbundet sparande. För att stärka och utbreda personligt sparande krävs nya sparformer som möjliggör ett värdebeständigt sparande på lång sikt. Enligt vår uppfattning utgör aktiesparandet en lämplig form härför. Det sparande som näringslivet behöver för sin expansion måste nämligen i allt större omfattning täckas genom emissioner av aktier på kapitalmarknaden. Löntagarna har ännu inte helt vant sig vid att placera sitt sparande i sådana värdepapper. Det är därför angeläget att bryta det motstånd mot aktieförvärv som ännu

är rådande på vissa håll. Tillgången på placeringsobjekt har inte heller varit tillräcklig. En ökning av aktiemarknaden förutsätter självfallet en sådan rationalisering av företagsbeskattningen att det för företagen blir möjligt att vid en rimlig räntabilitet på gjorda investeringar konkurrera om sparandet i aktieteckningens form.

Den spridning av äganderätten som vi förordar i fråga om det enskilda näringslivet bör även gälla företag inom den statliga och kommunala sektorn. De statliga företagen kan med hänsyn till verksamheten uppdelas i två stora grupper, nämligen de som är av s. k. allmänintresse, exempelvis postverket, och de vilkas verksamhet kan jämföras med privat företagsverksamhet. Vi föreslår att en utredning tillsättes med uppgift att undersöka lämpliga former för försäljning till allmänheten av aktier i statliga företag, vilkas verksamhet till övervägande del är rent affärsinriktad. Detta är så mycket mera angeläget som uppgifterna på de för statens verksamhet traditionella områdena — såsom försvar, rättsväsende, undervisning, socialvård etc. — har ökat i betydande omfattning. Vid en sådan utredning bör beaktas att sådana former för aktieförsäljning ordnas som garanterar en bred spridning av aktierna bland allmänheten och som kan vara ägnade att främja det långsiktiga sparandet.

Beträffande statens aktieinnehav i Loussavaara—Kiirunavaara aktiebolag är några särskilda utredningar icke erforderliga. Vi anser därför att en försäljning av sådana aktier redan nu bör komma till stånd. Statens aktieinnehav i bolaget uppgår till nominellt ca 479 milj. kr. Vid bibehållet majoritetssinnehav för staten kan försäljningen omfatta en aktiepost av 228 milj. kr. Med hänsyn till de framräknade bruttovinsterna, till avskrivningsbehovet och till skattekostnaderna bör emissionskursen kunna sättas till 4,5 gånger pari. Emissionsbeloppet skulle härigenom bli något över 1 miljard kronor. Försäljningen bör utformas så att den för budgetåret 1961/62 begränsas till en femtedel av aktiestocken eller nominellt 100 milj. kr. Vid den förordade emissionskursen av 4,5 gånger pari skulle emissionsbeloppet nästa budgetår bli 450 milj. kr.

För att nå stor spridning av aktierna bland allmänheten bör de utgivas i låg valör. Vi förordar därför en emission i valörer av nominellt 50 kr. per aktie, vilket med ovan angivna emissionskurs motsvarar ett pris av 225 kr. per aktie. I samma syfte förordar vi vidare att rätten att inköpa LKAB-aktier begränsas till 40 aktier per person. Berättigad till inköp bör vara varje svensk medborgare över 16 år, som vid 1961 års taxering eller senare åsättes till statlig inkomstskatt beskattningsbar inkomst. Behörigheten kan enkelt prövas med ledning av taxeringslängderna, varvid samtidigt en notering av utnyttjandet av inköpsrätten kan ske. Registrering bör ske hos bolaget i vanlig ordning. För att ytterligare tillgodose kravet på största möjliga spridning föreslår vi, att teckning för aktieköp reduceras vid övertäckning på så sätt att varje tecknare efterfrågan upp till ett antal av fem aktier först tillgodoses, därefter följande fem osv.

Aktieinnehavet bör medföra ett motsvarande inflytande vid tillsättning-

en av styrelse och revisorer i bolaget. Det torde närmast ankomma på bolagsstämman att medverka till en valordning som i möjlig mån garanterar sådant inflytande. Härvid kan mönster från in- eller utländska företag komma till användning. De system som tillämpas vid vissa svenska folkförsäkringsföretag erbjuder likaledes exempel på en valordning som kan komma i fråga. Kungl. Maj:t bör utforma förslag till valordning i överensstämmelse med angivna riktlinjer och vid bolagsstämman verka för dess antagande.

Genom ett på angivet sätt utformat förfarande för emissionen bör fullgoda garantier vara uppnådda för en bred spridning av aktierna bland allmänheten. Det finns då också anledning att räkna med att aktieteckningen i de flesta fall blir en varaktig placering för köparen, vilket är önskvärt att uppnå.

Med hänsyn till den starka påfrestning på marknaden, som de årligen återkommande utbetalningarna av överskjutande skatt innebär, bör en anknytning av emissionen av LKAB-aktier till dessa utbetalningar eftersträvas. Detta kan ske genom att möjligheter skapas för utbyte av avi om överskjutande skatt mot LKAB-aktier. Vid det tekniska förberedelsearbetet inför emissionen, som ankommer på Kungl. Maj:t, bör enligt vår mening en lämplig anordning för ett sådant utbyte förberedas.

Åberopande vad här anförts hemställer vi,
att riksdagen måtte

1. besluta, att av statens till cirka 479 milj. kr. uppgående innehav av aktier i LKAB-aktier till ett nominellt belopp av 228 milj. kr. skall erbjudas allmänheten i valörer på 50 kr. per aktie till en emissionskurs, motsvarande ett pris av 225 kr. för varje sådan aktie, och i övrigt på i motionen angivna villkor, varvid särskilt tillses att köpare av lägre antal aktier skall äga förtur vid övertäckning och att en bred spridning av aktieköpen bland allmänheten vinnes;

2. besluta, att försäljningen under budgetåret 1961/62 bestämmes till nominellt 100 milj. kr., motsvarande ett emissionsbelopp av 450 milj. kr.;

3. bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de förberedelseåtgärder som emissionen erfordrar, varvid särskilt bör beaktas vad i motionen anförts i fråga om valordning för bolaget samt om möjligheterna att stimulera allmänheten att disponera överskjutande skatt för placering i aktier i LKAB, utbjudna av staten;

4. i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning av lämpliga former för försäljning av aktier i statliga företag till allmänheten utöver försäljningen av aktier i LKAB, varvid särskilt beaktas att sådana former för aktieförsäljningen ordnas, som garanterar en bred spridning av aktierna

bland allmänheten och som kan vara ägnade att främja det
långsiktiga sparandet.

Stockholm den 25 januari 1961

C. G. Regnéll

Sven Gustafson
i Göteborg

Tage Magnusson
i Borås
Gustav Boija